

Cumhuriyet’in İlk Yüzyılında Türkiye-Tayland İlişkileri

Türkiye-Thailand Relations in the First Century of the Turkish Republic

Resul YALÇIN¹

DOI: 10.59445/ijephss.1355715

Atf / Cite: Yalçın, R. (2023). Cumhuriyet’in ilk yüzyılında Türkiye-Tayland ilişkileri, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, Special Issue: 100 Years of Republic, 17-27, <https://doi.org/10.59445/ijephss.1355715>

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 05.09.2023

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 16.10.2023

Lisans Bilgisi / License Information: Bu çalışma, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. / *This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).*

İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks: Bu çalışma, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / *This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.*

Özet

Tayland, Türkiye'nin kendisi ile 65 yıldır iyi ve dostane ilişkiler içinde olduğu bir ülkedir. Türkiye ile Tayland arasında diplomatik ilişkileri kurma çabaları 1945 yılında başlamış ve 1958 yılında Türkiye Bangkok'da bir Büyükelçilik açmıştır. Tayland Ankara Büyükelçiliği ise 1972 yılında faaliyete geçmiştir. Türkiye-Tayland arasında bugüne kadar Devlet Başkanı seviyesinde ziyaret gerçekleşmemiş, ancak iki ülke arasındaki üst düzey temaslar ilişkilerin derinleştirilmesini sağlamıştır. Dışişleri Bakanımız Sayın Mevlut Çavuşoğlu'nun 16-17 Mart 2015 tarihlerinde Tayland ziyareti, bu ülkeye 25 yıl aradan sonra Dışişleri Bakanı düzeyinde yapılan ilk ziyaretir. 2017 yılının Ekim ayında müteveffa Kral Bhumibol'un cenaze törenine dönemin Başbakan Yardımcısı Sayın Fikri Işık beraberinde bir heyetle iştirak etmiştir. Mevlüt Çavuşoğlu, 26-30 Temmuz 2019 tarihlerinde 52. ASEAN Dışişleri Bakanları Toplantısı vesilesiyle Tayland'a gerçekleştirdiği ziyaret kapsamında Chiang Mai ve Bangkok'da temaslarda bulunmuştur. Türkiye-Tayland-ASEAN Sektörel Diyalog Ortaklığı toplantısına katılan Çavuşoğlu, Tayland Dışişleri Bakanı Don Pramudwinai ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir. Ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi hem Türkiye'nin hem de Tayland'ın ikili ilişkiler ajandasında öncelikli maddeler arasında bulunmaktadır. 1992 yılından bugüne kadar yaklaşık 250 Tayland vatandaşı Türkiye Bursları'ndan yararlanmıştır. Türkiye Bangkok Büyükelçiliği Konsolosluk Şubesinde yaklaşık 2000 Türk vatandaşı kayıtlıdır. Türkiye'de çeşitli sebeplerle ikamet eden yaklaşık 800 Tayland vatandaşı bulunmaktadır. Ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi her iki ülkenin önem verdiği bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, Cumhuriyet'in kuruluşundan bugüne, Türkiye ile Tayland arasındaki siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerin tesisi sürecini inceleyecektir. Bu çalışma T. C. Devlet Arşivlerinde araştırmacılara açık mevcut belgeleri ve bu konuda yayınlanmış ikincil kaynakları inceleyerek ikili ilişkilerin gelişiminin bir analizini yapacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye; Siam; Tayland; Siyasi İlişkiler; Ekonomik İlişkiler.

Abstract

Thailand is one of the countries with which Türkiye has had cordial relations for the last 65 years. Efforts to establish diplomatic relations between Türkiye and Thailand began in 1945, leading to the set up of the Turkish Embassy in Bangkok in 1958. Thailand reciprocated by opening its Royal Embassy in 1972. There has been no visit at the level of Heads of State between Türkiye and Thailand so far, but high level visits have been the driving force for further deepening bilateral relations between the two countries. The visit of the Turkish Minister of Foreign Affairs, H.E. Mevlut Çavuşoğlu to Thailand on 16-17 March 2015, constituted the first visit to this country at that level in 25 years. In October 2017, Deputy Prime Minister of the time, Fikri Işık, attended the funeral rites of the late King Bhumibol with a delegation. Minister Çavuşoğlu, visited Thailand on the occasion of the 52nd ASEAN Foreign Ministers Meeting, held in Bangkok on 26-30 July 2019, where he attended the Türkiye-Thailand-ASEAN Sectoral Dialogue Partnership meeting. The officials from both countries in their discussions have mostly focused on improving economic and bilateral trade relations. In this context, this study will examine the process of establishing political and economic relations between Thailand and Türkiye in the first century after the establishment of the Republic. The

¹Assist. Prof. Dr., Ankara Sosyal Bilimler University, Faculty of Political Sciences, Department of International Relations, resul.yalcin@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2580-0226.

study analyzes the development of bilateral relations between the two countries by analyzing several unpublished diplomatic documents in the State Archives of Türkiye and secondary sources as well.

Keywords: Türkiye; Siam; Thailand; Political Relations; Economic Relations.

1. Giriş

Bu makale, T. C. Devlet Arşivlerinde araştırmacılara açık mevcut belgeleri ve bu konuda yayınlanmış ikincil kaynakları inceleyerek Cumhuriyet'in ilk yüzyılında Türkiye ile Tayland arasındaki siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişiminin bir analizini yapacaktır. Bu çalışma başlıca şu iki ana soruya cevap arayacaktır: 1) Tayland'da son yüz yılda meydana gelen başlıca siyasi gelişmeler nelerdir ve ne tür sonuçları oldu? 2) Cumhuriyet'in ilk yüzyılında Türkiye ile Tayland arasındaki ikili ilişkiler ne zaman başladı ve nasıl gelişti? Bu konuda benzer çalışmalar olmadığı için konu önem arz etmektedir.

Türkiye ile Tayland Kore Savaşı sırasında (1950-1953) ABD'nin müttefikleriydi. İki ülke arasında o dönemde tesis edilen samimi ilişkiler Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra da dostane seyrini sürdürmektedir. Tayland Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Güney Asya'da Çin Komünizminin yayılmasını önlemek amacıyla yakın ilişkiler içinde olduğu müttefikiyken, Türkiye de Sovyet Komünizminin Ortadoğu'ya yayılmasını engellemek amacıyla yakın ilişkiler içinde olduğu müttefikiydi. ABD, Batıda Türkiye'yi NATO'ya dâhil ederken, Asya'da Tayland'ı merkez olarak ASEAN örgütünün kurulmasına öncülük etmiştir. Türkiye ile Tayland aynı zamanda iç kargaşaların ve siyasi çekişmelerin yaşandığı, ordunun iç siyasete sıklıkla müdahale ettiği ve askeri darbelerin yaşandığı birbirine benzeyen iki ülkedir. Türkiye 28 Şubat süreci itibarı ile iktidar üzerindeki askeri vesayeti kırmayı başarmış ve Temmuz 2016'daki başarısız FETÖ darbe girişimi ile de bitirmiştir. Fakat Tayland'da askeri vesayet devam etmiştir. Tayland ordusu 1932'de ülkenin kuruluşundan bu yana 13'ü başarılı olmak üzere 22 darbe yapmıştır. 14 Mayıs 2023'te Türkiye ile aynı gün seçimlerin yapıldığı Tayland'da hükümet kurma çalışmaları ancak 22 Ağustos'ta tamamlanabilmiştir. Ordunu ileri gelen iki komutanı yeni bir askeri darbeye sıcak bakmadıklarını söylemelerine rağmen, Senato aracılığı ile ordunun hükümeti kurma çalışmaları üzerindeki etkisi bariz bir şekilde sürmüştü.

1939'da adını Siam'dan "özgür ülke" anlamına gelen Prathet Thai olarak değiştiren Tayland zengin bir tarihe sahiptir. Tayland 13. yüzyılın ortalarında iki birleşik krallık olarak ortaya çıktı. Bunlardan biri doğuda Khmer İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını kazanan Tayland'ın orta-güney ovalarına yerleşmiş Sukhothai Krallığı'ydı. Diğeri ise kuzeyde kurulmuş, başkenti Chang Mai olan Thai Lan Na Krallığı'ydı. 13. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, Sukhothai Krallığı'nın toprakları bugünkü Burma ve Laos'un içlerine kadar uzanıyordu. Fakat Sukhothai Krallığı 15. yüzyılın ortalarında dağıldı. Thai Lan Na Krallığı da 16. yüzyılda Burmalılar tarafından işgal edildi. Merkezde ve güneyde Sukhothai'yi Krallığının bir parçası olan Ayutthaya Krallığı, (14.-18. yüzyıllar) Sukhothai Krallığı'nın dağılmasından sonra, Siam Krallığı olarak ortaya çıktı. Ayutthaya döneminde Tayland/Siam halkları, günümüzün orta ve kuzey-orta Tayland toprakları üzerindeki hâkimiyetlerini pekiştirmişlerdi. 1767'de Burmalı işgalcileri yenen Siam Krallığı topraklarını günümüz kuzey Tayland'ına (eski adıyla Lan Na Krallığı), Kamboçya, Laos ve Malay Yarımadası'na kadar genişleten askeri hükümdar Taksin komutasında yeni zirvelere ulaşmıştır. Krallık, 1800'lerin başlarına dek yeni Burma saldırılarına ve istilalarına karşı savaştı. 1800'lerin ortalarında, Siam'ın Batılı devletlerin baskısı sonucu imzaladığı ticaret anlaşmaları ülkenin egemenliğinin ve bağımsızlığının kısıtlanmasına yol açtı. 1890'larda ve 1900'lerde İngilizler ve Fransızlar, Krallığı, Siamlıların kontrolü altındaki Kamboçya, Laos ve Malay topraklarını terk etmeye zorlamıştır (Baker & Phongpaichit 2022).

1932'de Siam Krallığı'nda gerçekleşen bir devrim ile mutlak monarşi devrildi, yerine anayasal bir monarşi kuruldu. Japonlar 1941'de Tayland'ı işgal edince, hükümet Japonya yanlıları ve kralın da desteklediği Müttefikler yanlıları olmak üzere iki ayrı fraksiyona ayrıldı. 1943'lerin ortalarında

Japonya'nın savaşı kaybeden taraf olacağını anlayınca Japonya yanlılarının çoğu taraf değiştirip müttefiklerden yana olanların safına katıldı (Baker & Phongpaichit 2022).

İngiltere Tayland'ı Japonlarla işbirliği yapmakla suçlamasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri İngiltere'nin aksine Tayland'ı 'düşman işgali altındaki ülke' olarak tanımladı ve savaş sona erince barış görüşmelerine başladı ve Tayland'ı kendi yanına çekti. Savaşın getirdiği zorlukları aşmak, kapasitesini geliştirmek ve ekonomisini yeniden canlandırmak için Tayland'a yardım etti. Savaş sonrasında sendeleyeni askeri kurumları ve monarşiyi destekleyerek güçlerini pekiştirmelerini sağladı. İktisadi yönden özellikle özel sektör ve kapitalizm aracılığıyla ekonomik büyüme anlamına gelen 'kalkınmayı' teşvik etti.

Ülkede bu düzen altında, yönetimde söz sahibi güçlü generaller, kıdemli bürokratlar ve yeni holding patronlarından oluşan farklı bir elit tabaka ortaya çıktı. Kalkınma ideolojisi ile güçlendirilmiş ve demokrasi adı altında denetimsiz bırakılan şirketler hem insanları hem doğal kaynakları daha önce görülmemiş bir ölçekte sömürmeye başladılar. Savaş, sonrasında meydana gelen ekonomik krizi, kitlesel sıkıntıları ve siyasi bir seferberliği beraberinde getirmekle kalmadı, ayrıca Tayland'ı Japonya, Çin ve batılı güçlerin, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin taraf olduğu karmaşık, birbirlerine muhalif devletin ekonomik ve siyasi gelişmeleri yönlendirdiği iki kutuplu bir uluslararası siyasetin içine çekti. Tay ulusunu tanımlama ve devletini kontrol etme çabaları bu Soğuk Savaş modeline göre şekillendi. Tayland, 1950'de Kore'ye asker gönderdikten sonra ABD antlaşma müttefiki oldu ve daha sonra da Vietnam'da ABD'nin yanında savaştı (Baker & Phongpaichit 2022).

Tayland, 2005'ten bu yana, 2006'da dönemin Başbakanı Thaksin Chinnawat'ı deviren askeri darbe ve ardından 2008, 2009 ve 2010'da rakip siyasi grupların büyük ölçekli sokak protestoları da dâhil olmak üzere birçok siyasi kargaşa yaşadı (Strangio 2023; Kanchoochat & Hewison 2016). Thaksin'in küçük kız kardeşi Yinglak Chinnawat, 2011'de Pheu Thai Partisi'ni seçimlerde zaferle çıkınca Tayland'ın yeni Başbakanı oldu. Kasım 2013'te Bangkok'ta aylarca süren geniş çaplı hükümet karşıtı protestoların ardından Yinglak, Mayıs 2014'te Anayasa Mahkemesi tarafından görevinden alındı ve aynı ayın sonlarında General Prayut Chan-ocha liderliğindeki Tayland Kraliyet Ordusu, geçici hükümete karşı darbe gerçekleştirdi.

Prayut'un liderliğindeki orduya bağlı Ulusal Barışı ve Düzeni Korum Konseyi, ülkeyi dört yıldan fazla bir süre yönetti ve bu süre zarfında Konsey, Tayland siyaseti üzerinde gelecekteki seçimlerde askeri kontrolü garanti eden yeni bir anayasa değişikliğine gitti. Bu yeni anayasa değişikliği ordunun 250 üyeli Senato'nun tamamını atamasını sağladı ve başbakanı seçmek için de Meclis ve Senato'nun ortak bir kararını gerektirerek, orduya üst düzey yönetici seçimi konusunda etkin bir veto hakkı vermiş oldu.

70 yıldan beri tahtta oturan Kral Bhumibol Adulyadej (9. Rama), Ekim 2016'da vefat etti; Krallığın tek oğlu Wajirralongjon (diğer adıyla Kral 10. Rama), Tayland'ın yeni kralı oldu ve Nisan 2017'de yeni anayasayı imzaladı (The Guardian, 2017). Uzun süre ertelenen ve sonucu geniş çapta sorgulanan genel seçimler, orduya yakın parti lehine sonuçlandı. Prayut bu sonuçlarla Mart 2019'da başbakanlığını sürdürmeyi başardı. Ülke, 2020'de büyük çaplı hükümet karşıtı protestolar yaşadı. 14 Mayıs 2023'te yapılan genel seçimlerde Prayut'un liderliğindeki Tayland Ulusal Birlik Partisi 500 üyeli parlamentoya sadece 36 vekil sokabildi (Bangkok Post, 2023).

Seçimlerde zaferle çıkan Tayland Gelişim (Move Forward) Partisi 152 milletvekili çıkardı. Başbakanlığa aday olması beklenen Gelişim Partisi Lideri Pita Limjaroenrat başbakan olmak için yeterli parlamento desteğini sağlamak amacıyla 20 Temmuz 2023'te ikinci bir girişimde bulunması bekleniyordu. Ancak anayasa mahkemesi aynı gün Limjaroenrat'ın seçimlere katılamayacağına hükmederek vekilliğini geçersiz saydı (Bangkok Post, 2023). Böylece vesayet odakları, hükümeti kurma

yetkisini demokratik yollarla halktan alan bir liderin başbakan olmasını engellemiş oldular. Limjaroenrat'ın vekilliği geçersiz sayılınca Tayland'da hükümeti kurma görevi seçimlerden ikinci parti olarak çıkmış Pheu Thai Partisi lideri Srettha Thavisin'e geçmiş oldu. Srettha Thavisin muhalif olduğu iktidardaki General Prayut Chan-ocha liderliğindeki Tayland Ulusal Birlik Partisi ve Palang Pracharath Partisiyle ittifak kurmak zorunda kalarak sekiz partinin daha dâhil olduğu bir koalisyon hükümeti kurup parlamentonun onayını alarak 22 Ağustos 2023 tarihinde ülkenin 30. başbakanı oldu.

71.8 milyon nüfusa sahip Tayland'da 8 milyonu aşkın Müslüman yaşamaktadır. Tayland Müslümanları Thai, Malay Thai, Cham Thai ve Chin Thai Sunni Müslümanlar olmak üzere dört guruba ayrılmaktadır. Tayland Müslümanlarının %85'i Tayland'ın güneyindeki Pattani eyaletinde, diğerleri ise Başkent Bangkok ve civarında yaşamaktadır. Chiang Mai kentinde yaşayan Chin Thai Müslümanları çoğunlukla Kuzey'de yaşayan Hui olan Çin asıllı Müslümanlardır. Cham Thai Müslümanları da aslen Kamboçyalı Cham Müslümanlarıdır.

Tayland, coğrafi konum bakımından Türkiye'den yaklaşık 7 bin kilometre uzaklıkta Güneydoğu Asya'nın merkezinde yer alan bir ülkedir. İspanya veya Fransa ile yaklaşık olarak aynı kara alanına sahip olan Tayland, kuzeyde daha büyük bir ana kara, güneyde ise daha küçük bir yarımada uzantısı şeklinde olmak üzere iki geniş coğrafi bölgeden oluşur. Ülkenin ana gövdesi batıda Myanmar (Burma), kuzey ve doğuda Laos, güneydoğuda Kamboçya ve güneyde Tayland Körfezi ile çevrilidir. Tayland Yarımadası, Malay Yarımadası'nın doğu kenarı boyunca ülkenin güneybatı köşesinden güneye doğru uzar, Malezya ile güney sınırına ulaşana kadar tüm yarımada'yı kapsar. Tayland'ın komşularıyla paylaştığı sınırların uzunluğu Burma ile 2,416 km, Kamboçya ile 817 km, Laos ile 1,845 km ve Malezya ile 595 km'dir. Tayland 1932'den beri anayasal monarşi sistemiyle yönetilmektedir. Bununla birlikte, siyasi otorite genellikle darbeler yoluyla iktidara gelen ordunun etkisindedir.

2. Tayland ile Türkiye Arasında Siyasi İlişkilerin Tesisi Çabaları

Tayland, uzun bir süreden beri Türkiye ile dostane ilişkiler içinde olduğu ülkelerden biridir. Türkiye ile Tayland arasında diplomatik ilişkileri kurma çabaları 1945 yılında başlamış ve 1958 yılında Türkiye Bangkok'da bir Büyükelçilik açmıştır. Tayland'ın Ankara Büyükelçiliği de 1972 yılında faaliyete geçmiştir. Peki, bu süreç nasıl başladı ve diplomatik ilişkilerin tesisi niye bu kadar uzun sürdü? Makalenin bundan sonraki bölümünde Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Arşivlerindeki mevcut belgeleri inceleyerek bu soruyu cevaplandırılmaya çalışacağım. Akabinde 1972 yılından günümüze Taylan ile Türkiye arasındaki siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişim sürecini inceleyeceğim. Türkiye ile Tayland arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar nispeten az olduğu için bu çalışmanın alana katkı sunacağını temenni ediyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri, Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomat Arşivinde Tayland ile ilgili mevcut ilk yazılı belge 14 Şubat 1940 tarihli, 44789-215975-10 numaralı belge olarak görünüyor. Bu belge Türkiye Cumhuriyeti Paris Büyük Elçiliği'nin 157/72 sayılı yazısıyla Hariciye Vekâletine (Dışişleri Bakanlığına) göndermiş olduğu bir bilgi notudur. Bu bilgi notunda Türkiye'nin Paris Büyük Elçiliği, Tayland (eski Siam) Sefaretinden (elçiliğinden) alınan bir yazıda Siam Hükümetinin bir anayasa maddesi değişikliği ile devletin resmi ismini değiştirdiğini bildiriyor. 3 Ekim 1939 tarihinde yürürlüğe giren yasaya istinaden, bundan böyle Siam isminin Tayland, halkını temsilen Siamlı sözcüğünün de Tay (Thai) olarak değiştirildiği bildirmektedir. Beş yıl sonra gelen, 21 Eylül 1945 tarih, 44789-215978-8 numaralı belgede Türkiye'nin Washington Büyük Elçiliği'nden gönderilmiş 1504/263/N8 sayılı yazısı mevcut. Bu yazıda Washington'un Tayland Elçisi'nden alınmış bir tebligata istinaden hükümetlerinin "Tayland (Thailand)" ve "Taylandlı (Thais)" tabirlerini kaldırarak bundan böyle "Siam" ve "Siamlı" kelimelerinin tekrar kullanılmasına karar verdiği ifade edilmektedir. Bu hususta gereğinin yapılması için gelen yazı işleme konularak Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi Umum Müdürlüğüne havale edilmiştir.

Bu devlet isim değişikliği bilgilendirmeleri Türkiye ile Tayland arasında dolaylı olarak diplomatik temasların iki ülke dışında bulunan büyükelçilikler aracılığıyla yapıldığını gösteriyor. Ancak hükümet nezdinde Türkiye ile Tayland arasındaki temasın 10 Eylül 1947'de başladığını söylemek mümkün. 6 Eylül 1947 tarihli, 44789-215975-6 numaralı belgede Türkiye Cumhuriyeti Moskova Büyük Elçiliği'nden Dışişleri Bakanlığına bir telgraf çekiliyor. 182 numaralı ve YAVUZ şifli telgrafta Siam Elçiliği, Siam Hariciye Nazırının (Tayland Dışişleri Bakanının) Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kuruluna katılmak üzere 10 Eylül sabahı TAS uçağı ile İstanbul üzerinden gideceğı bildiriliyor ve bu vesileyle hükümet düzeyinde ilk temas kuruluyor.

Bunu takiben 30 Eylül 1947 tarihinde Siam'ın Çin Cumhuriyeti Büyük Elçisi Sayın Sagan Tularak Türkiye Cumhuriyeti Nanking Büyük Elçiliğini ziyaret ederek Türkiye ile Siam'ın (Tayland) siyasi münasebet tesis etmesini arzuladığını bildirmesiyle iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin tesisi çalışmaları resmen başlamıştır. 2 Ekim 1947 tarihli ve 401/171 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Nanking Büyük Elçiliği'nin Siam Büyük Elçisinin Ankara ile Bangkok'da birer elçilik açılması hakkındaki teklifine dair Ankara'ya gönderilen yazıda Sayın Tularak'ın Maslahatgüzarımıza Siam'ın Türkiye'yi çok takdir ettiğini fakat ne yazık ki her iki hükümetin birbirini iyi tanıyamadığını, bu boşluğu doldurmak için ikili ilişkilere girişmek icap ettiğini ve evvela iki tarafın siyasi ilişkiler tesis etmesinin çok faydalı olacağını, kendisinin Hükümetine Ankara'da bir elçilik açılmasını teklif edeceğini, Nanking'deki Maslahatgüzarımızın da Hükümetimiz nezdinde böyle bir teklif yaptığı takdirde meselenin kolaylaşacağını ifade ediyor. Tayland Büyük Elçisi Sangan Tularak'ın bu teklifi kendi kişisel girişimi mi yoksa Hükümetinden aldığı bir talimata mı dayandığını bilmediğini söylemekle beraber, Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel durumu naklen Dışişleri Bakanlığına bildiriyor.

30 Eylül 1947 tarihinde Siam'ın Çin Cumhuriyeti Büyük Elçisi Sayın Sagan Tularak'ın Türkiye Cumhuriyeti Nanking Büyük Elçiliği'ni ziyaret etmesinin esasen en önemli sebebi yukarıda anlattığımız gibi Türkiye ile Tayland arasında siyasi münasebet tesis etmesini arzuladığını bildirmesiyle birlikte, Türkiye'ye yaptığı bir ziyaret sonucunda bir hususta çok müteessir olduğunu bildirmek istemiştir. Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel'in 2 Ekim 1947'de Ankara'ya gönderdiği yazısında anlaşıldığı üzere Büyük Elçi Sagan Tularak Eylül 1947'de Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) toplantısına katılmak üzere Türkiye'ye gelmiş. Bu toplantıya o zamanki ismiyle Siam, şimdiki ismiyle Tayland da iştirak ettiği halde konferans salonuna asılmış olan davetli devletlere ait bayraklar içinde kendi Hükümetininkini göremediğinden dolayı pek müteessir olduğunu ve ertesi gün Dışişleri Bakanlığına giderek durumu protesto ettiğini söylüyor. Buna üzerine Protokol Umum Müdürlüğünün de bunun bir dalgınlık ya da ihmal sonucu olduğu suretiyle özür dilediğini söylemiş. Fakat Büyük Elçi Tularak bu duruma son derece üzüldüğünü belirterek Maslahatgüzarımıza da şikâyetle bulunduktan sonra sözlerine devamla Siam (Tayland)'ın Türkiye'yi çok takdir ettiğini ama maalesef her iki hükümetin birbirini iyi tanıyamadığını söylüyor. Bu boşluğu doldurmak için de samimi münasebetlere girişmek icap ettiğini, bu konuda siyasi ilişkilerin tesisinin çok faydalı olacağını ve iki ülkenin karşılıklı olarak elçilik açmasını teklif etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Nanking Maslahatgüzarı 2 Ekim 1947 tarihli ve 401/171 sayılı yazıya ek olarak Ankara'ya 12 Kasım 1947'de 468/208 sayılı bir yazı daha gönderiyor. Bu yazısında Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel, Nanking'deki Siam Büyük Elçisi Sangan Tularak'ın Türkiye ile Siam arasında siyasi ilişki tesisi için Ankara ve Bangkok'da karşılıklı olarak birer elçilik açılması hakkındaki teklifini tarih ve numarası yukarıda yazılı resmi belge ile arz ettiğini söyleyerek yazısına şöyle devam ediyor:

“Ahiren muaileyhten alınan 6 Kasım 1947 tarihli ve 797 sayılı bir mektupta: <<Geçenlerde Türkiye ile Siam arasında diplomatik münasebatın tesisi hususundaki mükalememize zeyil yapmakla şeref duyarım. Konuştuğumuz gibi bu meseleyi Hükümetime bildirmekte kusur etmediğimi size arz

ediyorum. Şimdi hükümetimden aldığım bir cevapta Türkiye Hükümetinin Siam'da bir Büyük veya Orta elçilik mi tesis etmesini şayanı arzu bulduğu hususunda kendilerinin malumatdar kılınması iltimas edilmektedir. Bu vaziyet muvacehesinde rica edilen malumatı bildirmek üzere keyfiyeti hükümetimize iblağ eder ve bu bapta alacağınız cevabı bana bildirirseniz çok minnettar olacağım>> denilmektedir. Vaktile görüştüğümüz zaman Büyük Elçi bendenize Siamlıların Türkiye'yi çok takdir ettiklerini, maatteessüf her iki memleketin birbirini iyi tanıyamadığını, bunu önlemek için harsi münasebata girişmek lazım geldiğini ve evvela birer Büyük Elçilik tesisi ile işe başlamanın terinde bir hareket olacağını, kendisinin bu hususu Hükümetine teklif edeceğini, bendenizin de mümasil teşebbüsde bulunduğum taktirde meselenin kolaylaşacağını söylediği halde mektubunda ilk teklifi adeta tarafımızdan yapılmış gibi göstermek istediği anlaşılmaktadır" (DBTDA, 44789 215975-6).

Ankara'ya gönderilen ek yazıda Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel, Siam Büyük Elçisinden 6 Kasım 1947'de aldığı mektupta Siam ile Türkiye'nin karşılıklı elçilik açma hususundaki özel görüşmelerine dair aldığı güncelleme yazısını ve bu yazısında ifade edilen bir hususun yanlış anlaşılmaya meyilli olması sebebiyle konuya açıklık getirmek istiyor. Muammer Hamdi Danbel Bey, ek yazısında vaktiyle görüştüğü Siam Büyükelçisi kendisine Siamlıların Türkiye'yi çok takdir ettiklerini, fakat ne yazık ki her iki ülkenin birbirini iyi tanıyamadığını ve bunu önlemek için ikili ilişkilere girişmek icap ettiğini söylemiştir. Bu hususta evvela birer Büyükelçilik tesisi ile işe başlamanın yerinde bir hareket olacağını, kendisinin bu hususu hükümetine teklif edeceğini, maslahatgüzarımızın da kendi hükümeti nezdinde aynı teklifte bulunduğu takdirde işin kolaylaşacağını ifade etmiş ancak mektubunda teklifin ilk defa maslahatgüzarımız tarafından yapılmış gibi görüldüğü anlaşılmakta olduğunu belirterek konuya açıklık getiriyor. Bu ek yazıda Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel Bey, Nanking'de görevli diplomatlarımızın Siam Hükümeti nezdinde de akredite olduğunu ve Nanking'e tayin edilecek Büyük Elçinin aynı zamanda Bangkok'a da görevlendirebileceğinin şahsi bir fikri olduğunu ve bunu Siam Büyük Elçisine bildirmek hususunda gerekli izni devletimizin yetkili kurumlarından istediği de görünüyor.

Türkiye Dışişleri Bakanlığı 15 Aralık'ta 1947 tarih ve 111186/62 sayılı, Türkiye ile Siam arasında siyasi ilişkiler tesisi hakkındaki belgede Nanking Büyük Elçiliğinin 12 Kasım 1947 tarih ve 468/208 sayılı yazılarına bir cevap yazmıştır. Dışişleri Bakanlığı yazdığı cevapta Türkiye ile Siam arasında diplomatik ilişkilerin tesisi hususunda Nanking'deki Siam Büyük Elçisi tarafından yapılan girişimi ile bu konu üzerinde ayrıntılı olarak Bakanlıkça inceleme yapılmış ve karara bağlanmıştır. Dışişleri Bakanlığının yazılı cevabında arzu edilen konunun (Siam'da bir Büyük Elçilik açılması fikri) Türk Hükümetinin de arzusu olduğu, bu konunun bütçe imkânlarının vereceği ilk müsait fırsattan ele alınacağını adı geçen siyasi temsilciye uygun görülecek şekilde cevabın bildirilmesi istenmiştir. Mevcut durumda, Bangkok'da bir Elçilik açılıncaya kadar Nanking Elçiliğimizin Siam ile akreditesinin devam edeceğini İkinci Daire Umum Müdürlüğü Şube 4 ifadesiyle bildirilmiştir.

Bunu takiben, Türkiye Cumhuriyeti Nanking Büyük Elçiliği 12 Aralık 1947 tarihinde Dışişleri Bakanlığına 511/1232 sayılı yeni bir yazı göndermiş. Bu yazısında Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel Türkiye ile Siam arasında Siyasi ilişki tesisi hakkında Nanking'deki Siam Elçisinin girişimini 12 Kasım 1947 tarihli ve 468/208 sayılı resmi yazı ile arz etmiştir. Ancak bu teklifi yapan kabine 11 Aralık 1947 tarihli ve 509/230 sayılı yazısında bildirdiği üzere bir darbe hükümeti neticesinde düşürülmüş ve Büyük Elçi de görevinden azledilmiş olduğundan yeni bilgiler alınincaya kadar bu konuda herhangi bir işlemin yapılmamasının uygun olacağı görüşünde bulunuyor.

Daha sonra, Türkiye Cumhuriyeti Nanking Maslahatgüzarı 17 Ocak 1948 tarihinde 24/11 sayılı bir yazı ile Siam'ın Nanking Büyükelçisini ziyaret ettiğini ve Dışişleri Bakanlığı İkinci Daire Umum Müdürlüğü 4. Şubeden gelen 12 Kasım 1947 tarih ve 468/208 sayılı yazı ile aldığı talimatı Büyükelçiye iletildiğini ifade ediyor. Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel Siam Elçisine Türkiye ile

Siam arasında siyasi ilişkilerin tesisinin Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince de çok arzalandığını, ancak bu girişimin bütçe imkânlarının vereceği ilk fırsatta teemmül edeceği tarzda cevap verdiğini bildirmiştir. Ziyaretlerinin sonunda Siam'ın Nanking Büyükelçisi Sayın Saguan Tularak, Maslahatgüzar Muammer Hamdi Danbel'e teşekkür ederek şimdilik bu cevabı ulaştıracağı bir makam mevcut olmadığını ifade etmiştir. Çünkü Şubat ayı içerisinde Siam'da Milletvekili seçimleri yapılacağı ve bunun neticesinde hangi hükümetin iş başında kalacağını belli olacağını bu nedenle kendisine iletilen cevabı dosyaya kaydedip seçim sonucunda kurulacak hükümeti bekleyeceğini söylemiştir. Ankara'ya 3 Şubat 1948'de ulaşan bu yazı işleme konularak dosyalanmıştır. Bu tarihten sonra hem Siam (Tayland)'da süren siyasi istikrarsızlık hem de 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması sonrası ikili ilişkilerin kesilmesinden dolayı Türkiye ile Siam arasında siyasi ilişkiler tesisi çalışmaları da bir süre sekteye uğramıştır.

Ancak 1948-1958 yılları arası Türkiye ile Siam (Tayland) arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulduğu ve iki ülkenin birbirlerini daha yakından tanımaya çalıştığı bir dostluk dönemidir. İki ülke arasındaki ilişki komünizmin yayılmasına karşı dayanışma ve birbirinden öğrenmeye yoğunlaşmıştır. Çin'de komünistlerin iktidara gelmesiyle Amerika Birleşik Devletleri bölge ile ilişkilerini yoğunlaştırmış, Türkiye ile Tayland arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulmasına adeta öncülük etmiştir. Tayland ile birlikte Türkiye'nin de Kore'ye asker göndermesini sağlayarak iki ülkenin Kore Savaşında müttefiklik ilişkilerinin de gelişmesini sağlamıştır.

Kore savaşı sonrasında Türkiye ile Tayland arasındaki diplomatik ilişkiler 19 Haziran 1958 yılında kurulmuş olup, aynı yıl Türkiye Bangkok'da Büyükelçilik açmıştır. Türkiye'nin ilk Tayland Büyük Elçisi Necdet Kent olmuştur. Tayland Ankara'daki Büyükelçiliğini ise 1972 yılında bir Maslahatgüzar ile açmış, ilk Büyük Elçisi de Ankara'ya 1974 yılında atanmıştır. Başlangıçta Tayland Hükümeti Tayland'ın Karaçi (Pakistan) ve Viyana'daki (Avusturya) Büyükelçilerini Türkiye'ye de akredite etmekle görevlendirmiştir. Özellikle, 1963-1968 yılları arasında Tayland'ın Türkiye'ye akredite ettiği ikinci Büyükelçisi, Tayland'ın Viyana'daki Büyükelçisi General Chatichai Choonhavan görevi bitince önce Tayland Dışişleri Bakanı (1975-1976) ve daha sonra da Tayland Başbakanı (1988-1991) olmuştur. Ayrıca, 1970-1971 yılları arasında Türkiye'yi Viyana'dan kapsayan Büyükelçi Charun P. Isarangkul na Ayuthaya, 1971-1972 ve 1973-1975 yılları arasında olmak üzere iki kez Tayland Dışişleri Bakanı ve daha sonra Hükümdarlığı döneminde Tayland Kralı Bhumibol Adulayadej'in özel Konsey Üyesi olmuştur. Tayland'ın 1981-1985 yılları arasında Ankara'ya bir diğer ataması olan Büyükelçisi Profesör Dr. Wichian Watanakun, 1991'de Tayland Dışişleri Bakan Yardımcısı ve 1992'de Adalet Bakanı olmuştur.

Soğuk Savaş sırasında, 1960'lardan 1980'lere ve 1990'ların başına kadar Tayland ve Türkiye'nin dış politikası Batı yanlıydı. Komünizmin yayılması, Komünist Çin'in Tayland ve Güney Asya için, Sovyetler Birliği'nin de Türkiye ve dolayısıyla Dünya için tehdit oluşturduğu inancından birleşmişlerdi. Bu süre zarfında, Sovyetlerin Vietnam'a yönelik niyetlerinden duyulan endişenin bir sonucu olarak Tayland, Türkiye ile yakın ekonomik ve güvenlik ilişkiler içinde olmuştur. Soğuk Savaş Dönemi'nden sonra ikili ilişkiler dostane seyrini sürdürmüştür.

Tayland Kralı Wajiralongkorn, 1992 yılında Veliht Prens iken Türkiye'ye bir Kraliyet ziyareti gerçekleştirdi. 8.Cumhurbaşkanımız Turgut Özal (dönemin Başbakanı) 1985 yılında Çin'e giderken Tayland'ı da ziyaret etti. Tayland Başbakanı Thaksin Shinawatra 2005 yılında Türkiye'yi ziyaret etti. Küçük kız kardeşi Başbakan Yingluck Shinawatra, 2013 yılında Türkiye'yi ziyaret etti. Türk tarafında, 1991 yılında Başbakan Yıldırım Akbulut, Güney Kore ziyaretinin ardından Tayland'a gitmiş ve Taylandlı mevkidaşı Anand Panyarachun ile Bangkok'da görüşmeler yapmıştır. Ardından Tayland'a çalışma ziyareti yapan dönemin Başbakanı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2005 yılında Tayland Hükümeti'nin konduğu olarak gitti ve Başbakan Thaksin ile birlikte Phuket ve Phang Nga'ya

giderek 2004 yılının tsunamisinden etkilenen Tayland vatandaşlarına Türkiye'nin yardımlarını ve iyi dileklerini iletti.

Bölgesel düzeyde, Türkiye uzun süreden beri ASEAN'ın Diyalog Ortağı olmak istediğini belirtmişti. Tayland Türkiye'nin girişimini desteklemiş ve gurubun 2017 yılında Türkiye'yi ASEAN Sektörel Diyalog Ortağı olarak kabul etmesiyle sonuçlanmıştır. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 16-17 Mart 2015 tarihlerinde Tayland'a resmi bir ziyarette bulundu. 2018 yılında, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin tesis edilmesinin 60. Yıldönümü ve Türkiye-Tayland Kültür Yılı kutlanmıştır. Bu kapsamda, dönemin Tayland Kültür Bakanı Türkiye'yi, Kültür ve Turizm Bakan Yardımcımız da Tayland'ı ziyaret etmiştir (MFA, 2023). Savunma Sanayii Başkan Yardımcısı Mustafa Murat Şeker başkanlığındaki bir heyet 29 Ağustos 1 Eylül 2022 tarihinde Bangkok'ta düzenlenen 2022 Savunma ve Güvenlik fuarına katıldı. Türkiye ayrıca 2020-2021 döneminde 2000 yılında Tayland tarafından başlatılan ve 2002 yılında resmen kurulan bir pan-Asya forumu olan Asya İşbirliği Diyaloğuna (ACD) başkanlık etmiştir (Tarhan, 2023).

Ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi hem Türkiye'nin hem de Tayland'ın ikili ilişkiler ajandasında öncelikli maddeler arasında bulunuyor. Taylandlı ve Türk şirketlerinin birbirlerinin pazarlarına erişimini kolaylaştırmak amacıyla 1966 yılında Dostluk ve Ekonomik İlişkiler Antlaşması imzalanmıştır. Türkiye ile Tayland arasındaki Karma Ekonomik Komisyon'un (KEK) üçüncü toplantısı 2003 yılında Bangkok'ta yapıldı. 4. Ekonomik ve Teknik İşbirliği Karma Komitesi Protokolü Ocak 2023'te toplandı ve iki ülke arasındaki mutabakat zaptını, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank ile Tayland Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Don Pramudwinai imzaladı (MFA, 2023). Türkiye ile Tayland arasındaki ticaret hacmi ilk kez 2,2 milyar dolar seviyesini aştı. 71,8 milyon nüfusa sahip Tayland ile ticaret hacmimizdeki bu artış anlamlı bir gelişme olmasına rağmen yetersiz kalmaktadır. Bu alanda iki ülke arasındaki potansiyeli mevcut ticaret hacmimin çok daha üst seviyelere çıkarmak gerekiyor. Bu hususta hem Türkiye'nin Tayland Büyük Elçisi Sayın Serap Ersoy'un hem Tayland'ın Türkiye Büyük Elçisi Sayın Apirat Sugondhabhirom'un değerli çalışmalarının olduğunu söyleyebilirim.

3. Sonuç

Türkiye ile Tayland iç kargaşaların ve siyasi çekişmelerin yaşandığı, ordunun iç siyasete sıklıkla müdahale ettiği ve askeri darbelerin yaşandığı birbirine benzeyen iki ülkedir. Türkiye 28 Şubat süreci itibarı ile iktidar üzerindeki askeri vesayeti kırmayı başarmış ve Temmuz 2016'daki başarısız FETÖ darbe girişimi ile de bitirmiştir. Fakat Tayland'da askeri vesayet devam etmiştir. Tayland ordusu 1932'de ülkenin kuruluşundan bu yana 13'ü başarılı olmak üzere 22 darbe yapmıştır. 14 Mayıs 2023'te Türkiye ile aynı gün seçimlerin yapıldığı Tayland'da hükümet kurma çalışmaları ancak 22 Ağustos'ta tamamlanabilmiştir. Ordunu ileri gelen iki komutanı yeni bir askeri darbeye sıcak bakmadıklarını söylemelerine rağmen, Senato aracılığı ile ordunun hükümeti kurma çalışmaları üzerindeki etkisi bariz bir şekilde sürmüştü. Tayland Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Güney Asya'da Çin Komünizminin yayılmasını önlemek amacıyla yakın ilişkiler içinde olduğu müttefikiyken, Türkiye de Sovyet Komünizminin Ortadoğu'ya yayılmasını engellemek amacıyla yakın ilişkiler içinde olduğu müttefikiydi. ABD, Batıda Türkiye'yi NATO'ya dâhil ederken, Asya'da Tayland'ı merkez olarak ASEAN örgütünün kurulmasına öncülük etmiştir. 1932'den beri anayasal monarşi sistemiyle yönetilen ve coğrafi konum bakımından Türkiye'den yaklaşık 7 bin kilometre uzaklıkta Güneydoğu Asya'nın merkezinde yer alan Taylan'da siyasi otorite genellikle darbeler yoluyla iktidara gelen ordunun etkisindedir. 1939'da adını Siam'dan "özgür ülke" anlamına gelen Prathet Thai olarak değiştiren Tayland zengin bir tarihe de sahiptir.

Türkiye ile Tayland Kore Savaşı sırasında (1950-1953) ABD'nin müttefikleriydi. İki ülke arasında o dönemde tesis edilen samimi ilişkiler Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra da dostane seyrini sürdürmektedir. Türkiye ile Tayland arasında 1945 yılında başlayan diplomatik ilişkileri kurma

çabaları uzun süre dolaylı olarak iki ülke dışında bulunan büyükelçilikler aracılığıyla sürdürülmüştür. İlk olarak 30 Eylül 1947 tarihinde Tayland'ın Çin Cumhuriyeti Büyük Elçisi Sayın Saguan Tularak Türkiye Cumhuriyeti Nanking Büyük Elçiliğini ziyaret ederek Türkiye ile Tayland'ın siyasi münasebet tesis etmesini arzuladığını bildirmiştir. Akabinde Nanking Maslahatgüzarımız Muammer Hamdi Danbel durumu naklen Dışişleri Bakanlığına iletilmesiyle iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin tesisi çalışmaları resmen başlamıştır.

Nanking'deki Tayland Büyük Elçisi tarafından yapılan girişimi ile bu konu üzerinde ayrıntılı olarak Bakanlıkça inceleme yapılmış ve karara bağlanmıştır. Dışişleri Bakanlığının Nanking Maslahatgüzarımıza gönderdiği yazılı cevabında arzu edilen konunun- Tayland'da bir Büyük Elçilik açılması fikri- Türk Hükümetinin de arzusu olduğu, bu konunun bütçe imkânlarının vereceği ilk müsait fırsattan ele alınacağına adı geçen siyasi temsilciye uygun görülecek şekilde cevabın bildirilmesi istenmiştir. Mevcut durumda, Bangkok'da bir Elçilik açılıncaya kadar Nanking Elçiliğimizin Tayland ile akreditesinin de devam edeceği bildirilmiştir. Bu tarihten sonra hem Tayland'da süren siyasi istikrarsızlık hem de 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması sonrası Türkiye ile Tayland arasında siyasi ilişkiler tesisi çalışmaları da bir süre sekteye uğramıştır.

Ancak 1948-1958 yılları arası Türkiye ile Tayland arasındaki diplomatik ilişkilerin tesis edildiği ve iki ülkenin birbirlerini daha yakından tanımaya çalıştığı bir dostluk dönemi olmuştur. İki ülke arasındaki ilişki komünizmin yayılmasına karşı dayanışma ve birbirinden öğrenmeye yoğunlaşmıştır. Çin'de komünistlerin iktidara gelmesiyle Amerika Birleşik Devletleri bölge ile ilişkilerini yoğunlaştırmış, Türkiye ile Tayland arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulmasına adeta öncülük etmiştir. Tayland ile birlikte Türkiye'nin de Kore'ye asker göndermesini sağlayarak iki ülkenin Kore Savaşında müttefiklik ilişkilerinin de gelişmesini sağlamıştır. Kore savaşı sonrasında Türkiye ile Tayland arasındaki diplomatik ilişkiler 19 Haziran 1958 yılında kurulmuş olup, aynı yıl Türkiye Bangkok'da Büyükelçilik açmıştır. Türkiye'nin ilk Tayland Büyük Elçisi Necdet Kent olmuştur. Tayland Ankara'daki Büyükelçiliğini ise 1972 yılında bir Maslahatgüzar ile açmış, ilk Büyük Elçisi de Ankara'ya 1974 yılında atanmıştır. Başlangıçta Tayland Hükümeti Tayland'ın Karaçi (Pakistan) ve Viyana'daki (Avusturya) Büyükelçilerini Türkiye'ye de akredite etmekle görevlendirmiştir.

Ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi de hem Türkiye'nin hem de Tayland'ın ikili ilişkiler ajandasında öncelikli maddeler arasında olmuştur. Taylandlı ve Türk şirketlerinin birbirlerinin pazarlarına erişimini kolaylaştırmak amacıyla 1966 yılında Dostluk ve Ekonomik İlişkiler Antlaşması imzalanmıştır. Türkiye ile Tayland arasındaki Karma Ekonomik Komisyon'un (KEK) üçüncü toplantısı 2003 yılında Bangkok'ta yapılmıştır. 4. Ekonomik ve Teknik İşbirliği Karma Komitesi Protokolü de Ocak 2023'te toplanmış ve iki ülke arasındaki mutabakat zaptı imzalanmıştır. Böylece Türkiye ile Tayland arasındaki ticaret hacmi ilk kez 2,2 milyar dolar seviyesini aşmıştır. 71,8 milyon nüfusa sahip Tayland ile ticaret hacmimizdeki bu artış anlamlı bir gelişme olmasına rağmen yetersiz kalmaktadır. Bu alanda iki ülke arasındaki potansiyeli mevcut ticaret hacminin çok daha üst seviyelere çıkarma çalışmaları sürmektedir. Siyasal açıdan Tayland, Türkiye'nin kendisi ile 65 yıldır iyi ve dostane ilişkiler içinde olduğu bir ülkedir. Türkiye-Tayland arasında bugüne kadar Devlet Başkanı seviyesinde ziyaret gerçekleşmemiş, ancak iki ülke arasındaki üst düzey temaslar ve Büyük Elçiliklerin gayretleri ikili ilişkilerin derinleştirilmesini sağlamıştır.

Çatışma Beyanı (Competing Interests)

Çalışmanın yazarı, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

The author declares that he has no competing interests.

Destek ve Teşekkür (Fundings and Acknowledgments)

Bu çalışma, kamusal, özel, ticari nitelikte ya da kar amacı gütmeyen herhangi bir kurumdan destek alınmadan hazırlanmıştır. Ancak bu konuda bir makale yazma fikri Mayıs 2023 tarihinde KA107 Erasmus Eğitim Hareketliliği Programı kapsamında Tayland'a yapılan ziyaret sonucu ortaya çıkmıştır. Yazar bu nedenle hareketliliği sağlayan T.C. Dışişleri Bakanlığı - Avrupa Birliği Başkanlığı - Türkiye Ulusal Ajansı'na teşekkür etmektedir.

This study was prepared with no specific support from any public, commercial or non-profit funding organization. However, the idea of writing an article on this subject came to after the author went to Thailand as part of the KA107 Erasmus Education Mobility Program in May 2023. Therefore, the author would like to thank Ministry of Foreign Affairs –Directorate for EU Affairs –Turkish National Agency which provided this mobility.

Etik Beyanı (Ethical Statement)

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Araştırmacının Katkı Oranı (Author's Contributions)

Bu makale yazarın kendi çabaları ve incelemeleri neticesinde oluşturulmuştur.

This article was created as a result of the author's own efforts and reviews.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Baker, C. & Phongpaichit, P. (2022). A History of Thailand. (Fourth Edition). Cambridge University Press.

Bangkok Post (2023). New Government Forms, but at What Cost? <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2634053/new-government-forms-but-at-what-cost>, 12.09.2023

Bangkok Post (2023). Poll Outcome Invites Shared Wisdom. <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2575475/poll-outcome-invites-shared-wisdom>, 16.09.2023

Bangkok Post (2023). The Best of Friends ... Really? <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2632179/the-best-of-friends-really->, 16.09.2023

Dingman, R. (1989). John Foster Dulles and the Creation of the South-East Asia Treaty Organization in 1954. The International History Review, (11) 3, 457-477.

ERIA (2023). Thailand-Türkiye relations – more than trade and investment. Economic Research Institute for ASEAN and East Asia. <https://www.eria.org/news-and-views/thailand-trkiye-relations-more-than-trade-and-investment/>, 04.08.2023

Kanchoochat, V. & Hewison, K. (2016). Introduction: Understanding Thailand's politics. Journal of Contemporary Asia. 43:3, 371-387.

Keyvan, Ö. Z. (2022). ABD – Çin rekabetinde Tayland'ın riski dengeleme (hedging) stratejisi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

Merieau, E. (2019). The 1932 Compromise Constitution: Matrix of Thailand's Permanent Constitutional Instability. https://www.researchgate.net/publication/333499445_The_1932_Compromise_Constitution_Matrix_of_Thailand's_Permanent_Constitutional_Instability, 04.08.2023

Strangio, S. (2023). After Years of Promises will Thaksin Finally Return to Thailand? The Diplomat., <https://thediplomat.com/2023/07/after-years-of-promises-will-thaksin-finally-return-to-thailand/>, 26.07.2023

Tarhan, M. (2023). Türkiye-Tayland ikinci ortak eylem planı ile iki ülke ilişkileri "stratejik ortaklığa" yükselebilir. Anadolu Ajansı, 27.01.2023.

The Guardian (2017). Thailand's king signs constitution that cements junta's grip. <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/06/thailand-king-signs-constitution-path-polls-election>, 16.08.2023

Turkish Ministry of Foreign Affairs (2023) Türkiye-Thailand Economic and Trade Relations., https://www.mfa.gov.tr/turkiye_s-commercial-and-economic-relations-with-thailand.en.mfa, 04.08.2023

T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomat Arşivi (DBTDA)

DBTDA- Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -10. Tarih: 1940- 02-14

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -9. Tarih: 1940 – 02-27.

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -7. Tarih: 1940 –02-29

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -8. Tarih: 1945 – 09-21

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -1. Tarih: 1947(?) [1948] – 01-17

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -6. Tarih: 1947 – -09-06

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -4. Tarih: 1947 – 02-10

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -5. Tarih: 1947 –11-12

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -2. Tarih: 1947 – 12-12

DBTDA – Yer Bilgisi: 44789 – 215975 -3. Tarih: 1947 –12-15

Gazeteler / Newspapers

Hürriyet, 24 Aralık 2020

Milliyet 21 Ağustos 2019

Dünya Gazetesi, 12 Temmuz 2013

Haber Türk, 21 Mayıs 2018

Euro news, 15 Mayıs 2023.